

Teskedsordens
stipendier 2015
tilldelas

FILIP & FREDRIK

JURYNS MOTIVERING:

Teskedsordens stipendier går till Filip Hammar, Fredrik Wikingsson, Karin af Klintberg och Anders Helgeson, skaparna av filmen *Trevligt folk*, som med sin medmänsklighet och humor spräcker fördomar så att det genljuder från Borlänge till långt utanför landets gränser.

TESKEDSORDEN arbetar genom en aktiv dialog med barn och ungdomar för ökad tolerans och respekt människor emellan. Grundades 2006 av Tidningen Vi.
www.teskedsorden.se

TREVLIGA SNUBBAR

Små, små skillnader människor emellan växer till avgrunds djupa klyftor när vi inte pratar med varandra. Så var det länge i Borlänge. Men en feelgood-dokumentär i sportmiljö har börjat ändra på den saken. Filip Hammar och Fredrik Wikingsson får TESKEDSORDENS STIPENDIER 2015 för sin film om det somaliska bandylandslaget.

TEXT PETER HAMMARBÄCK
FOTO EVALOTTA FREDÉN

17

SOMALIER I BORLÄNGE. En blonderad man med en vision. En före detta bandystjärna med allt att vinna.

Från de första haltande träningspassen på inlines, via de stolta blickarna när det står klart att Somalia ska få skicka landets första landslag till bandy-VM, till euforin när laget gör sitt enda mål i mästerskapet.

Det är väldigt svårt att inte drabbas av dokumentärfilmen *Trevligt folk*. Fredrik Wikingsson och Filip Hammar, tv-Sveriges mest ogenerade tryffelsvin, har åter sniffat fram en berättelse och ett persongalleri som nästan är för bra för att vara sant. En historia om hur en liten grupp människor

” Det skadar ju inte om vi försöker säga något ibland.

som såg till att det blev biofilm av Somalia bandy. Tv-rutans Piff och Puff, de grabbiga gaphalsarna. Vi avhandlar det där direkt.

FREDRIK: ”Om jag vore riktigt naiv skulle jag tänka att ’Nu har vi minsann gjort *Trevligt folk*, nu är vi inte grabbiga gaphalsar längre, det ska ni fatta allihop’. Men jag vet ju att det inte är så det funkar. Hela ens världsbild består av rätt diffusa och abstrakta uppfattningar om vad folk är. En viss sorts komiker blir den sortens komiker och så kan han eller hon göra 20 grejer som inte stämmer med det, men stämpeln sitter kvar. Man sorterar in människor i fack, annars blir världen obegriplig. Och herregud, det finns väl värre problem i världen än att nån ska tycka att jag är grabbig?”

Trevligt folk är en film om ett integrationsprojekt i Borlänge som fått 124 000 svenskar att köpa biobiljetter. Som visades i riksdagen och framkallade en svårstoppad gråtattack hos statsminister Stefan Löfven. Som i DN Kultur kallats ”en underhållande och mycket rörande integrationskomedi som också lär nå svårflörtade svenska hjärtan”. Fyra av fem i betyg. Fem av fem i dalatidningarna. Och en film vars upphovspersoner Filip Hammar och Fredrik Wikingsson, som skrivit manus och medverkar i filmen, samt regissörerna Karin af Klintberg och Anders Helgeson, nu tilldelas Teskedsordens stipendier.

Det hela började när Fredrik Wikingsson läste en notis i Aftonbladet: ”Eldsjäl i Borlänge startar somaliskt landslag i bandy. Siktat på bandy-VM.” Duon kände att det fanns något där. Men stories som ”har något” går det 13 på dussinet av. Varför blev just Somalia bandy historien som programledarna skulle komma att ägna två år av sitt liv åt?

FILIP: ”Med åren blir det allt tydligare att vi försöker blanda ner lite relevans i den här underhållningssåsen som vi håller på med. Vi har många som följer oss – det skadar ju inte om vi försöker säga något ibland. Det jag är stolt över är att vi ▶

plötsligt kan känna stolthet och höja sina blickar mot framtiden. I filmens triumfatoriska slutscener tas bandylaget emot som hjältar på torget. I Borlänge, inte i Mogadishu.

Filip och Fredrik? Jo, det var den oftast efternamnslösa duon Filip Hammar och Fredrik Wikingsson

ELDSJÄLEN

► **DEN LOKALE** entreprenören Patrik Andersson drog i gång Somalia bandy från allra första början. Det började i en frustration över Borlänges negativa spiral. – Borlänge var inte

samma stad som jag växte upp i. Sverigedemokraterna var starka, Brage gick dåligt i fotboll, Peace and love-festivalen lade ner, de stora industrierna varslade folk och 3 000 somalier flyttade hit på kort tid. Alla pratade negativt om somalierna. Jag tänkte att antingen flyttar jag eller så försöker jag påverka. Jag valde det senare, säger han till Vi.

Idén med Somalia bandy var att skapa en kontaktyta mellan svenskar och somalier, tvinga dem att prata med varandra.

– Att mäta integration är svårt, men jag märker att stämningen i Borlänge förändrats. Borlängeborna är stolta över Somalia bandy. Filmen är dock färskvara, om två år kommer folk att säga ”Kommer du ihåg den där filmen om de kurdiska hockeyspelarna?” och därför är det viktigt att jobba på. Jag håller tillsammans med Unesco* på att ta fram en modell för hur andra kommuner i Sverige kan starta liknande projekt.

*) Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur.

SPELAREN

► **HASSAN FARAH, 19 ÅR**, var med i det somaliska landslaget redan första året. Han flydde kriget i Somalia och kom till Borlänge som tolvåring. **Hur gick det till när du började spela bandy?**

– Jag såg en kompis komma gående med ett par inlines på stan. Det var en varm sommardag i juli och han berättade att han skulle åka och träna inlines i Falun. Då visste jag inte vad bandy var – jag var tvungen

att googla det – men hängde på till träningen.

Att bilda ett somaliskt bandylandslag var en fantastisk idé.

Hassan Farah och 16 andra spelare tränade hårt och deltog i VM i ryska Irkutsk. De blev två nationers stolthet, vilket skildras i filmen *Trevligt folk*.

– Bandy har lärt oss att vi kan drömma stort, vi kan göra vad som helst. Nu vågar somalier prova nya saker. Här i Borlänge är somaliska småbarn ute och kör bandy på gatorna varje dag – så var det inte förr. Jag själv vill utbilda mig till maskiningenjör. **I vinter är det dags för ert tredje VM. Vad är målet?**

– Den här gången ska vi vinna en match.

RYSSKYLA
Bandy-VM i ryska Irkutsk. Somalia släppte in 59 mål och gjorde två.

► kunnat förpacka den här historien i en rolig form. En integrations-feelgood-dokumentär! Den nattsvarta, tunga journalistiken behövs sannerligen också, men vi ville försöka göra något annat av en fråga som ligger i tiden och är väldigt viktig.”

3 000 SOMALIER har flyttat till Borlänge på några år. I de inledande scenerna i *Trevligt folk* får vi möta vanliga Borlängebor på stan som pratar om somalierna. Fördomar av typen ”de stjälar cyklar” haglar tätt. Ingen känner någon somalier, få har ens pratat med en. Lik förbannat ”de stjälar cyklar”.

FILIP: ”Det avslöjande med de scenerna är att folk pratar om det så öppet och avslappnat. Tidigare skedde sådant snack i mörka källarlokalerna. Mitt hopp står till att människor är lika lättpåverkade åt andra hållet – jag tror inte att folk är förlorade till högervindarna. Och alla människor har

fördomar – jag och Fredrik snackade mycket inför filmningen om att vi trodde att 40-talistgubbarna i Borlänge kommun skulle vara skeptiska och svåra att jobba med, men de var verkligen generösa med sin tid och energi för att hjälpa Somalia bandy.”

I september ledde Filip och Fredrik tillsammans med Petra Mede den stora tv-galan *Hela Sverige skramlar* som drog in 40 miljoner kronor till FN:s flyktingorgan UNHCR. Senaste säsongen av duons tv-program *Breaking News* ägnade en inte oväsentlig plats åt frågor som invandring och främlingsfientlighet. Målet med senaste Kanal 5-serien *Jorden runt på 6 steg* är enligt Filip och Fredrik att visa att vi människor hänger ihop över landsgränser och kontinenter. Plötsligt brinner de för att slå hål på fördomar – slå ner intolerans. Har programledarduon hittat en ny riktning, en ny mening?

FILIP HAMMAR

- **ÅLDER:** 40.
- **FAMILJ:** Fru och två barn.
- **GÖR:** Programledare, journalist och författare.
- **BOR:** Los Angeles.

FREDRIK WIKINGSSON

- **ÅLDER:** 42.
- **FAMILJ:** Fru och två barn.
- **GÖR:** Programledare, journalist och författare.
- **BOR:** Stockholm.

USA-VARME
Mellan Borlänge och Filips hemstad Los Angeles är det 8 702 kilometer.

FREDRIK: ”Vi har alltid haft som ambition att belysa personer och ämnen som vi tycker har en relevans och behöver berättas om. Jag ser paralleller mellan *Trevligt folk* och när

vi träffade original på den svenska landsbygden i *100 höjdare*, då vi exempelvis stötte på en kille i Bollnäs som haft en brandhjälm på huvudet sedan 1969. Situationen för excentriker i Sverige är inte helt olik somaliernas: De ser lite annorlunda ut och har lite annorlunda vanor och de små, små skillnaderna kan växa till stora klyftor mellan människor när vi inte pratar med varandra. Det var ingen som hade pratat med brandhjälmsmannen och därför var alla i Bollnäs rädda för honom.”

Men kom igen, du skäller ju ut Tobias Billström i *Breaking News* nu för tiden, sådant gjorde ni inte för några år sedan?

FREDRIK: ”Ja ... Det blir väl en spiral, kalla den god eller vad du vill. Det är absolut inte så att vi tänker ’Åh helvete, *Trevligt folk* funkade, nu kör vi på med integration’. Senaste säsongen av *Breaking News* skulle jag kalla humanpolitisk. Vi ville ta ställning för saker som vi tror på, som mitt tal till Tobias Billström angående debatten om att invandrare ska visa tacksamhet. Det berodde på att vi hade en fantastisk redaktion som kastade fram bra idéer till oss. Många frågar oss nu om vi inte ska göra en ny dokumentärfilm om integration, men förmodligen borde någon annan göra det.”

Varför? Varför inte stanna upp, om ni är inspirerade och har roligt med det?

FREDRIK: ”Det är svårt att som skapande person känna att något plötsligt biter, något funkar, och så letar man bara inspiration i det rummet framöver. Den kreativa processen, letandet, ska vara som lustiga huset där man springer runt och letar förutsättningslöst efter det rum som verkar mest spännande och kittlande att vara i för stunden. Att stanna i samma rum, även om det är ett rum som funkar och är viktigt, är inte för oss. Vi är för rastlösa.”

Hur var det att visa filmen i riksdagen?

FREDRIK: ”Jag är en ganska anal person så jag satt bara och var irriterad på att det var dåligt ljud och att det var fel version som vi visade.”

Men, när du såg tårarna strömma ner från statsministerns ögon, var inte det värt någonting?

FREDRIK: ”Jo, visst var det så. Men det är samma där, jag är inte så jävla onäiv att jag inte hoppas att tv-kamerorna ska fånga det där, för att det betyder att filmen kommer att nå ut till fler människor. Och samtidigt som jag sitter där och gillar att Lofven gråter, sitter en pressekreterare och tycker

att det är toppen att han gråter för då blir han mänsklig och fin i folks ögon. Så fort man ger sig in på den politiska arenan får man vara medveten om att man är en bricka i ett spel. Och att statsministern är en bricka i vårt spel. Jag tyckte mig se marionetttrådarna från taket.”

Ni är personer med bra plattformar för att nå ut till många människor – har ni ett ansvar att försöka ”göra gott” i och med det?

FILIP: ”Nej, det blir så jobbigt när man pratar ansvar. Det kan hämma en genom att man börjar skuldbelägga sig själv. Och man får passa sig för att inte bara hamra på och låta likadan hela tiden. Jag tycker att de här frågorna är viktiga alla dygnets timmar men jag kan inte twittra enbart om integration och rasism. Då kommer mina följare blockera mig och budskapet går förlorat.”

KRIGET I SYRIEN tycks utan slut. Hundratusentals flyktingar söker trygghet i Sverige. En svag regering med stora problem att få igenom sin politik. ”Dagens läge är idealiskt för att populistiska partier ska växa sig starkare”, sa Ipsos opinionschef till DN i slutet av september.

FREDRIK: ”Jag tror att mycket av Sverigedemokraternas framfart bottenar i den ganska tidlösa konflikten landsort-storstad. Det är den största klyftan i Sverige. Folk är jävligt trötta på att höra på stockholmarna som säger åt dem vad de ska tycka. ’Inte en jäkla Stockholmarna till som sitter i en dyr bostadsrätt och förklarar hur landet ligger, för ni vet ingenting om hur det är här ute.’ Och det är därför *Trevligt folk* egentligen inte innehåller några tydliga åsikter, den bara skildrar vad några människor gjorde en gång i Borlänge.”

FILIP: ”Jag tror att Sverige kommer resa sig igen, åter bli det föregångsland det var förr. Jag har alltid varit så stolt över Sverige, hur vi genom historien har tagit oss an att människor från hela världen kommit hit. Många av oss har flyktinghistorier i släkten, min mamma kom från Estland i en liten båt på Östersjön. Det var precis som det är nu: Svenskarna stod där med filter och öppnade upp sina hem. Vad fan, klart att människor inte var mer godhjärtade 1945 än de är i dag?” ■

PETER HAMMARBÄCK är journalist. Han har aldrig spelat bandy.